

Grażyna Borkowska

Zespół Historii Literatury Okresu Pozytywizmu

Biuletyn Polonistyczny 31/5 (111), 16-19

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wiedzy tajemnej w krajowej prozie romantycznej";

- M. Piasecka: "Manifestacje zła w literaturze polskiego romantyzmu";

- R. Przybylski: "Obraz artysty romantycznego na podstawie korespondencji Szopena";

- J. Trznadel: "Studia Mickiewiczowskie";

- J. Trznadel: "Z problemów funkcjonowania tradycji romantycznej w literaturze współczesnej";

- M. Zielińska: "Osobliwości polskiego romantyzmu" - tytuł roboczy tomu studiów, podejmujących przede wszystkim problematykę polskiej prozy romantycznej - jej "czarnego charakteru", niewyżytkanych przez nią możliwości, jej "zmarowanych geniuszy" (Żmichowska, Sztyrmer);

- M. Żmigrodzka: "Studia z estetyki romantyzmu".

Prace edytorskie (wybory tekstów, wstępy, komentarze)

- A. Witkowska: "Idylla polska" (BN).

1

Zob. BP 1986 z. 3-4.

2

Zob. s. 118.

Maria Żmigrodzka

marzec 1988

ZESPÓŁ HISTORII LITERATURY OKRESU POZYTYWIZMU

Zespół powstał z inicjatywy dwóch osób: doc. dra hab. Janusza Maciejewskiego, związanego z Pracownią Literatury Oświecenia, oraz dra Mariana Płacheckiego, działającego w Pracowni Poetyki Historycznej. W marcu 1981 r. odbyło się zebranie inauguracyjne działalności Zespołu. Dyrekcja IBL wyraziła "pozyty-

wieśtom" gotowość pomocy obiecując wygospodarowanie etatów, które zapewniłyby dopływ młodej kadry.

Na razie załączkowy Zespół szukał współpracowników w inny sposób, tj. zwracając się do różnych środowisk naukowych w kraju. Do prac włączono też grupę doktorantów IBL, zdradzających zainteresowanie epoką popowstaniową i deklarujących chęć prowadzenia dalszych badań. Nawiązano współpracę z historykami, filozofami, teatrologami, znawcami dziejów prasy, socjologami. Ich dorobek prezentowano na comiesięcznych spotkaniach. Zespół zabiegał również o kontakt z badaczami literatury pozytywistycznej, działającymi w różnych ośrodkach akademickich - w Warszawie, Gdańsku, Krakowie, Lublinie i Katowicach. Na ogół zaproszeniu do udziału we wspólnych zamierzeniach badawczych towarzyszył żywy oddźwięk. W ten sposób Zespół zyskał prelegentów i autorów, takich jak: Janina Kulczycka-Saloni, Henryk Markiewicz, Anna Martuszevska, Józef Bachórz, Tadeusz Bujnicki.

W latach 1983-87 przyjęto nowych pracowników: Grażynę Borkowską i Jana Tomkowskiego, którzy w 1985 r. obronili prace doktorskie, oraz Andrzeja Notkowskiego, uprzednio pracownika Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego w IBL, który w 1986 r. uzyskał tytuł doktora habilitowanego. Ostatnim "nabytkiem" jest dr Agata Tuszyńska, zajmująca się kulturą teatralną II połowy XIX wieku.

Tak więc w ciągu ostatnich lat Zespół wyraźnie okrzepł. Jego członkowie prowadzą bardzo różnorodne badania w wielu dziedzinach szczegółowych - obok ściśle literaturoznawczych i interpretacyjnych, przedmiotem refleksji staje się szeroko pojęta kultura II połowy ubiegłego stulecia, obejmująca z jednej strony sferę "wysoką" (filozofię, etykę, historię sztuki), z drugiej zaś - zachowania społeczne o charakterze masowym, rzecz

jaśna takie, które znajdują artykulację w ówczesnej literaturze, prasie, publicystyce.

Zespół podejmuje także badania wspólne, związane z określonymi zjawiskami kulturowymi, wymagającymi wszechstronnego oświetlenia. Zbiorowego wysiłku (pomnożonego o udział wielu zaproszonych gości) wymagało konwersatorium "Sytuacja polityczna a kultura literacka II połowy XIX wieku". Plon wielomiesięcznych spotkań zebrano w tomie "Z domu niewoli" (książka pod red. J. Maciejewskiego czeka na druk). Obecnie Zespół przystąpił do opracowywania tomu zbiorowego "Pozytywizm".

Comiesięczny rytm zebrań przeplatają konferencje naukowe. Zespół wielokrotnie je organizował, kilkakrotnie był także zapraszany do udziału w sympozjach przygotowywanych przez inne pracownie i instytuty. W marcu 1983 r. Zespół Pozytywizmu IBL PAN zorganizował razem z Uniwersytetem Śląskim sesję naukową poświęconą przełomowi antypozytywistycznemu w literaturze polskiej. Przedstawione w Katowicach materiały zebrano w pracy "Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku" (pod red. T. Bujnickiego i J. Maciejewskiego, Wrocław 1987).

W rok później, w marcu 1984 r., odbyła się w Warszawie konferencja pt. "Literatura południa wieku. Twórczość lat 60-ych ubiegłego stulecia wobec romantyzmu i pozytywizmu". W ten sposób Zespół włączył się w obchody 120 rocznicy powstania styczniowego. Ponieważ materiały z tej konferencji czekają na publikację, warto przypomnieć - choćby z tytułu - niektóre referaty. Michał Głowiński mówił o J. Miniszewskim w referacie "Pisak 1863"; Józef Bachórz omawiał źródła myśli pozytywistycznej w referacie "Fantazyjne objawy zmysłowe. Genoza i antygeneza scjentyzmu pozytywistów"; Anna Martuszevska badała "Mo-

tywy patriotyczne we wczesnopozytywistycznej powieści tendencyjnej"; Jan Prokop dokonał rozbioru dziełka Kraszewskiego w referacie "Próba lektury powieści Kraszewskiego »My i oni«".

W grudniu 1986 r. Zespół Pozytywizmu (przy udziale Instytutu Historii PAN) zorganizował sesję pt. "Przemiany formuły Polaka w II połowie XIX wieku", poświęconą przeobrażeniom mentalnym i kulturowym, jakie zachodziły na ziemiach polskich w epoce popowstaniowej. Materiały konferencji znajdują się w redakcyjnym opracowaniu¹.

Obecnie Zespół jest w trakcie przygotowań do kolejnej konferencji naukowej planowanej na rok 1988. Ma ona służyć rozpoznaniu sfery prywatnej i publicznej w kulturze II połowy XIX wieku². W bieżącym roku terminaż imprez naukowych jest bardzo bogaty, m.in. przewidywany jest udział pracowników Zespołu w sesji gdańskiej, poświęconej poetyce powieści realistycznej³, i w sesji krakowskiej, teoretycznoliterackiej (maj i wrzesień 1988 r.).

-----
¹ Zob. BP 1987 z. 3-4.

² Zob. s. 134.

³ Zob. s. 145.

Grażyna Borkowska

styczeń 1988

PRACOWNIA HISTORII LITERATURY OKRESU MŁODEJ POLSKI

Pracownia działa w składzie następującym: doc. dr hab. Roman Loth (kierownik), doc. dr hab. Roman Zimand, dr dr Andrzej Werner, Bożena Wojnowska, Jan Zieliński (od marca 1987 - na urlopie naukowym za granicą), mgr Mirosława Puchalska. W okresie dzielącym nas od ostatniej informacji o Pracowni¹ ze-